

Vanwege de crisis

Je hoort momenteel zo ongeveer elke belangengroep hun pleidooi voor steun van de staat beginnen met de frase "vanwege de crisis". Wat daar dan op volgt heeft vaak weinig met die crisis te maken, maar in een politiek vertoog is dat natuurlijk helemaal niet relevant. Zorg dat je een al langer bestaand probleem weet te "fraimen" als een typisch crisisverschijnsel en kijk of je ermee weg komt. Of omgekeerd, iets wat je al langer wilde realiseren presenteer je als oplossing voor de crisis. De recessie was nog maar amper uitgebroken of een kamerlid van de PvdA riep dat milieuregels die beperkingen opleggen aan binnenstedelijk bouwen nu maar terzijde moesten worden geschoven: vanwege de crisis moeten we immers nu juist volop kunnen bouwen. De zorg voor leefomgeving en milieu zit nu eenmaal niet zo heel diep bij die partij en de crisis biedt dan een prettig gelegenheidsargument. Eigenlijk wel curieus, want het zijn juist de mensen waar deze partij voor zegt op te komen, die door teveel fijnstof in de steden een paar jaar eerder overlijden.

Het was dan ook dringen toen de coalitiepartijen de afgelopen maanden het regeerakkoord gingen herzien. Je wilt er natuurlijk bij zijn als er "vanwege de crisis" baten en lasten worden verschoven. Sommigen waren succesvol, zoals de autobranche waardoor je nu een premie krijgt als je een oude auto inruilt voor een nieuwere. Anderen niet, zoals de pleitbezorgers van de afschaffing van de overdrachtsbelasting bij de koop van een huis. Beide maatregelen hebben hooguit heel in de verte iets te maken met de recessie, zouden ook allebei moeiteloos met een iets andere redenering in een tijd van hoogconjunctuur genomen kunnen worden en illustreren het tombola-karakter van zulke onderhandelingen.

Wat opvalt aan vrijwel alle maatregelen en pleidooien in de crisissfeer, is het conservatieve karakter ervan. Alles is erop gericht om straks, als de crisis voorbij is, dezelfde uitgangspositie te hebben als daarvoor. Werknemers mogen gedeeltelijk de WW in, want bedrijven willen ze "straks, na de crisis" direct weer beschikbaar hebben. Daar hoort dan weliswaar scholing bij, maar dat is vooral gericht op wat het bedrijf al deed. Exemplarisch was het recente pleidooi van de binnenschippers die nu worden geconfronteerd met een overcapaciteit van 60%. Zij willen met steun van de overheid schepen tijdelijk uit de vaart nemen, zodat de prijzen voor hen op peil kunnen blijven om die schepen dan "straks, na de crisis" weer in gebruik te kunnen nemen. Niks geen verandering in de vervoerssector, geen creatieve vernietiging om met Schumpeter te spreken, geen mogelijkheden voor aanbieders van vracht om te zoeken naar andere en goedkopere vervoersmogelijkheden. Zo wentel je keurig als sector de lasten af op andere partijen en op de samenleving en kan alles blijven zoals het was.

Het is alsof je een tunnel inrijdt en verwacht aan de andere kant op precies dezelfde plaats weer uit te komen. Natuurlijk moeten we zorgen dat de gevolgen van de crisis worden opgevangen en is solidariteit een groot goed. Maar dat betekent niet dat de situatie anno 2008 moet worden bevroren. Kabinet en kamer zijn vooral bezig achteruit te kijken en bestaande belangen te beschermen. Voor zover nu de term innovatie valt, wordt deze gebruikt om een conserverende activiteit te maskeren. De overheid is uiteraard nooit uitgevonden om innovatie te sturen en heeft ook maar weinig mogelijkheden om het te bevorderen. Wel heeft de overheid een groot arsenaal aan middelen om innovatie te blokkeren en te ontmoedigen. Daar wordt nu volop uit geput. Als generaals die zich in vreedestijd helemaal voorbereiden op de vorige oorlog.

De wereld verandert, behalve Nederland waar volgens een oude wijsheid alles altijd tien jaar later gebeurt. Maar we behoren wel tot de kopgroep van landen die achteruit innoveren.

Marcel van Dam

SC, 29 april 2009